

B.7.2. Zalecenie w sprawie ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego na płaszczyźnie krajowej (tłumaczenie)¹

Konferencja Generalna Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury zebrana w Paryżu w dniach od 17 października do 21 listopada 1972 r. na swej XVII sesji,

Zważywszy, że w społeczeństwie, którego warunki zmieniają się z coraz większym przyspieszeniem, podstawową sprawą dla równości i wszechstronnego rozwoju człowieka jest zachowanie ram życia przystosowanych do jego skali, w którym utrzymuje kontakt z naturą i ze świadectwami cywilizacji przekazanymi mu przez poprzednie pokolenia i że w związku z tym należy przypisać dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu czynną funkcję w życiu społecznym i zintegrować w jednej wspólnej polityce osiągnięcia naszej epoki z wartościami przeszłości, jak również z pięknem natury;

Zważywszy, że ta integracja w życie społeczne i gospodarcze powinna stanowić jeden z podstawowych aspektów zagospodarowania terytorium i planowania przestrzennego kraju na wszystkich szczeblach;

Zważywszy, że niebezpieczeństwa szczególnie groźne, zrodzone z nowych zjawisk charakterystycznych dla epoki dzisiejszej zagrażają dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu, które stanowi istotny element dorobku ludzkości i jest źródłem wzbogacenia i harmonijnego rozwoju cywilizacji teraźniejszej i przyszłej;

Zważywszy, że każde dobro dziedzictwa kulturalnego i naturalnego jest jedynym w swoim rodzaju i że jego zniknięcie stanowi stratę estetyczną i nieodwracalne zubożenie tego dziedzictwa;

Zważywszy, że każdy kraj, na którego terytorium znajdują się dobra dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, ma obowiązek chronienia tej części dorobku ludzkiego i zapewnienia jej przekazania następnym pokoleniom;

Zważywszy, że studiowanie, poznawanie i ochrona dziedzictwa kulturalnego i naturalnego w różnych krajach świata przyczyniają się do wzajemnego zrozumienia między narodami;

Zważywszy, że dziedzictwo kulturalne i naturalne stanowi harmonijną całość, której elementy są z sobą nierozdzielnie powiązane;

Zważywszy, że przemyślana i wspólnie sformułowana polityka ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego jest zdolna przyczynić się do stałego współdziałania między państwami członkowskimi i mieć decydujący wpływ na działalność Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury w tej dziedzinie;

Biorąc pod uwagę, że Konferencja Generalna uchwaliła już akty międzynarodowe dotyczące ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, jak: Zalecenie ustalające zasady międzynarodowe w dziedzinie badań archeologicznych /1956/, Zalecenie dotyczące ochrony piękna i charakteru

¹ źródło: Sieroszewski W., *Ochrona prawna dóbr kultury na forum międzynarodowym w świetle legislacji UNESCO*, Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, t. 35, Warszawa 1974, s. 213-224.

krajobrazu /1962/ i Zalecenie w sprawie ochrony dóbr kultury zagrożonych przez wielkie roboty publiczne i prywatne /1968/;

Pragnąc uzupełnić i poszerzyć znaczenie norm i zasad sformułowanych w tych zaleceniach;

Rozpatrzywszy propozycje dotyczące ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego objęte porządkiem dziennym niniejszej sesji;

Postanowiwszy na XVI sesji, że sprawa ta będzie przedmiotem reglamentacji międzynarodowej w formie zalecenia dla państw członkowskich;

Uchwala w dniu dzisiejszym, 16 listopada 1972 roku następujące Zalecenie:

I. Definicja dziedzictwa kulturalnego i naturalnego

1. W rozumieniu niniejszego Zalecenia za „dziedzictwo kulturalne” są uważane:

- zabytki: dzieła architektury, rzeźby i malarstwa monumentalnego, włączając w to groty i napisy, jak również zgrupowania i struktury o szczególnej wartości architektonicznej, historycznej, artystycznej lub naukowej;
- zespoły budowli oddzielnych lub łącznych, które z racji swej architektury, swej harmonii lub swej integracji z krajobrazem przedstawiają szczególną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki;
- miejsca /sites/ i strefy topograficzne zabytkowe, dzieła łączne człowieka i przyrody przedstawiające szczególną wartość z uwagi na ich piękno lub znaczenie z punktu widzenia historycznego, etnologicznego lub antropologicznego.

2. W rozumieniu niniejszego Zalecenia za „dziedzictwo naturalne” są uważane:

- pomniki przyrody składające się z formacji fizycznych lub biologicznych albo zgrupowania takich formacji mające szczególną wartość z punktu widzenia estetycznego lub naukowego;
- formacje geologiczne i fizjograficzne oraz ściśle rozgraniczone strefy stanowiące siedliska cennych i zagrożonych zagładą gatunków fauny i flory, które mają szczególną wartość z punktu widzenia nauki i konserwacji;
- miejsca krajobrazowe /sites naturels/ i ściśle rozgraniczone strefy naturalne, które przedstawiają szczególną wartość z punktu widzenia nauki, konserwacji, piękna naturalnego, a także dzieła łączne człowieka i przyrody.

II. Polityka krajowa

3. Każde państwo powinno, w miarę możliwości i zgodnie ze swoim ustrojem konstytucyjnym oraz swoim ustawodawstwem, stosować i rozwijać odpowiednią politykę, której głównym zadaniem byłaby koordynacja i wykorzystanie wszelkich możliwości naukowych, technicznych, kulturalnych

i innych, celem zapewnienia swemu dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu skutecznej ochrony, konserwacji i waloryzacji.

III. Zasady ogólne

4. Dziedzictwo kulturalne i naturalne stanowi bogactwo, którego ochrona, konserwacja i waloryzacja nakładają na państwo, na którego terytorium dziedzictwo to się znajduje, poważną odpowiedzialność zarówno wobec własnych obywateli, jak i całej społeczności międzynarodowej, państwa członkowskie powinny zatem podjąć odpowiednie środki, aby podołać tej odpowiedzialności.

5. Dziedzictwo kulturalne i naturalne powinno być traktowane jako jednorodna całość obejmująca nie tylko dzieła o wielkim znaczeniu, ale także elementy skromniejsze, które jednak z biegiem czasu nabyły wartości kulturalnej czy naturalnej.

6. Żadne z tych dzieł ani żaden z tych elementów nie powinien być, w zasadzie, wyodrębnione ze swego środowiska.

7. Ponieważ ochrona, konserwacja i waloryzacja dziedzictwa kulturalnego i naturalnego mają za swój ostateczny cel rozkwit człowieka, państwa członkowskie powinny, w miarę swych możliwości, nadać nową orientację swej działalności w tej dziedzinie, tak aby dziedzictwo kulturalne i naturalne nie wydawało się dłużej przeszkodą dla rozwoju narodowego, ale stało się istotnym czynnikiem tego rozwoju.

8. Ochrona, konserwacja i waloryzacja dziedzictwa kulturalnego i naturalnego powinny być traktowane jako jeden z podstawowych aspektów zagospodarowania terytorium oraz planowania na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.

9. Należy rozwijać czynną politykę ochrony i integracji dziedzictwa kulturalnego i naturalnego w życie zbiorowe. Państwa członkowskie powinny zatem realizować zestrojoną działalność wszystkich zainteresowanych służb publicznych i prywatnych celem sformułowania i zastosowania tej polityki. Środki o charakterze prewencyjnym i represyjnym dotyczące dziedzictwa kulturalnego i naturalnego powinny być uzupełnione innymi środkami, zmierzającymi do przydzielenia każdemu dobru dziedzictwa kulturalnego i naturalnego funkcji w dzisiejszym i jutrzejszym życiu społecznym, gospodarczym, naukowym i kulturalnym narodu, funkcji odpowiadającej charakterowi kulturalnemu lub naturalnemu dobra, o które chodzi. Akcja prowadzona dla ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego powinna móc korzystać z postępu nauki i techniki we wszelkich dziedzinach związanych z ochroną, konserwacją i waloryzacją dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

10. Coraz poważniejsze środki finansowe powinny być, w miarę możliwości, przeznaczone jako udział władz publicznych na zabezpieczenie i waloryzację dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

11. Ludność miejscowa powinna ściśle współpracować z zastosowanymi środkami ochrony i konserwacji i należy się do niej odwołać w celu uzyskania od niej wniosków i pomocy w zakresie poszanowania dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz opieki nad nim. Należałoby także wziąć pod uwagę udział finansowy sektora prywatnego.

IV. Organizacja służb

12. Aczkolwiek różnorodność organizacji państwowych nie pozwala wszystkim państwom na przyjęcie jednolitej organizacji służb, dadzą się jednak ustalić pewne wspólne wytyczne.

Organy specjalne służb państwowych

13. Państwa członkowskie, w zależności od warunków specyficznych dla każdego kraju, powinny powołać na swoim terytorium – o ile jeszcze nie istnieją – jedną lub kilka publicznych służb specjalistycznych, mających za zadanie zapewnienie w skuteczny sposób następujących czynności:

a/ opracowania i wprowadzenia w życie wszelkiego rodzaju środków w celu ochrony, konserwacji i waloryzacji dziedzictwa kulturalnego i naturalnego i jego integracji w życie społeczne, a przede wszystkim opracowania inwentarza dziedzictwa podlegającego ochronie oraz ustanowienia wyspecjalizowanej służby dokumentacyjnej;

b/ doboru i kształcenia personelu naukowego, technicznego i administracyjnego mającego za zadanie opracowanie programów identyfikacji, ochrony, konserwacji i integracji oraz kierowania ich wykonaniem;

c/ zorganizowania ścisłej współpracy różnych dyscyplin w ramach uczelni, do których należy studiowanie zagadnień technicznych dziedzictwa kulturalnego i naturalnego;

d/ stworzenia lub dysponowania laboratoriami i przeprowadzenia badań w terenie dotyczących wszelkich problemów naukowych związanych z konserwacją dziedzictwa kulturalnego i naturalnego;

e/ czuwania, aby właściciele i posiadacze wykonywali niezbędne naprawy i zapewнили utrzymanie nieruchomości w jak najlepszym stanie estetycznym i technicznym.

Organy doradcze

14. Służby specjalistyczne powinny korzystać z pomocy organów doradczych wypowiadających opinie co do opracowywania przepisów w zakresie dziedzictwa kulturalnego i naturalnego. Te organy doradcze powinny się składać z ekspertów, z przedstawicieli wielkich organizacji opieki nad dziedzictwem kulturalnym i naturalnym i z przedstawicieli zainteresowanych organów administracyjnych.

Współdziałanie między-organizacyjne

15. Służby wyspecjalizowane w dziedzinie ochrony, konserwacji i waloryzacji dziedzictwa kulturalnego i naturalnego powinny wykonywać owe zadania w łączności i na równej stopie z innymi organami służb publicznych, w szczególności z tymi, które zajmują się zagospodarowaniem terytorium, wyposażeniem, wielkimi robotami inwestycyjnymi, środowiskiem człowieka, planowaniem gospodarczym i społecznym. Programy rozwoju turystyki obejmujące dziedzictwo kulturalne i naturalne nie mogą naruszać charakteru i wartości tych dóbr. Należy też podjąć środki zapewniające odpowiednie porozumienie pomiędzy zainteresowanymi władzami.

16. Stała współpraca na wszystkich szczeblach powinna być zorganizowana pomiędzy organizacjami specjalistycznymi zajmującymi się wielkimi projektami; należy ustalić postanowienia koordynacyjne takie, aby podjęte decyzje brały pod uwagę różne sprzeczne interesy. Już w chwili studiowania

koncepcji należy podjąć łącznie postanowienia i ustalić procedurę pozwalającą na rozstrzygnięcie sprzeczności.

Właściwości organów centralnych, federalnych, regionalnych i lokalnych

17. Biorąc pod uwagę, że problemy dotyczące konserwacji i waloryzacji dziedzictwa kulturalnego i naturalnego należą do najbardziej delikatnych, że wymagają one wiadomości specjalnych, dokonywania wyborów nieraz trudnych i że brak jest w tej dziedzinie dostatecznego personelu wyspecjalizowanego – podział obowiązków pomiędzy władzę centralną lub federalną a władze regionalne i lokalne powinien być przeprowadzony na zasadzie słusznej równowagi i odpowiadać położeniu każdego z państw w tym, co dotyczy opracowania i wprowadzenia w życie wszelkich środków ochrony.

V. Środki ochrony

18. Państwa członkowskie powinny, w miarę możliwości, podejmować środki naukowe, techniczne, prawne i finansowe niezbędne dla zapewnienia ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego znajdującego się na ich terytorium. Środki te powinny być określone stosownie do prawodawstwa i ustroju danego państwa.

Środki naukowe i techniczne

19. Państwa członkowskie powinny dbać o regularne utrzymywanie swego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego w należyтым stanie celem uniknięcia konieczności prowadzenia kosztownych robót wynikających z zaniedbania; powinny ustanowić w tym celu stały nadzór dóbr tego dziedzictwa w drodze okresowych inspekcji. Powinny ponadto ustalić ściśle zaplanowany program konserwacji i waloryzacji, który by objął stopniowo całość dziedzictwa kulturalnego i naturalnego w miarę możliwości naukowych, technicznych i finansowych, jakimi te państwa rozporządzają.

20. Zależnie od ich wagi, niezbędne roboty powinny być poprzedzone gruntownymi studiami. Studia te należy przeprowadzać przy udziale specjalistów ze wszystkich związanych z tym dziedzin.

21. Państwa członkowskie powinny starać się opracować najskuteczniejsze metody w celu wzmocnienia ochrony dóbr dziedzictwa kulturalnego i naturalnego zagrożonych przez szczególnie poważne niebezpieczeństwa. Metody te powinny brać pod uwagę wzajemną współzależność nasuwających się zagadnień naukowych, technicznych i artystycznych i pozwolić na wybór odpowiednich środków.

22. Poza tym dobra dziedzictwa kulturalnego i naturalnego powinny być przywrócone do funkcji, które pełniły poprzednio albo też być przeznaczone do funkcji bardziej im odpowiadających, pod warunkiem, że ich wartość kulturalna nie zostanie narażona na szwank.

23. Prace mając być prowadzone przy dobrach dziedzictwa kulturalnego powinny mieć na uwadze zachowanie ich tradycyjnego wyglądu, ochronienie ich przed wszelkimi nowymi konstrukcjami oraz

przed zagospodarowaniem, które by mogło zmienić wzajemny stosunek brył i barw między obiektami a jego otoczeniem.

24. Więzy, jakie czas i ludzie zadzierżgnęli pomiędzy zabytkiem a jego otoczeniem, mają ogromne znaczenie i nie powinny być w żadnym wypadku naruszone lub zrywane, wyizolowanie zabytku przez zniszczenie jego otoczenia nie jest w zasadzie dopuszczalne, jak również jego przeniesienie, które może być traktowane jako rozwiązanie wyjątkowe, usprawiedliwione przez racje wyższego rzędu.

25. Państwa członkowskie powinny podjąć środki dla ochrony swego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przeciwko niepożądanym skutkom, jakie niesie rozwój technologiczny naszej cywilizacji. Środki te powinny mieć za zadanie walkę przeciwko wstrząsom i drganiom maszyn i środków transportu. Powinny także obejmować dyspozycje przeciwko zniszczeniom, klęskom naturalnym i katastrofom oraz dyspozycje dotyczące naprawy szkód poniesionych przez dziedzictwo kulturalne i naturalne.

26. Przywrócenie do życia /reanimacja/ zespołów zabytkowych nie zawsze odbywa się według tych samych reguł, państwa członkowskie powinny więc przeprowadzić w każdym wypadku ankietę socjologiczną dla ścisłego ustalenia potrzeb socjalno-kulturalnych odczuwanych przez środowisko, w którym się dany zespół zabytkowy znajduje. Każda operacja reanimacyjna powinna mieć szczególnie na względzie umożliwienie człowiekowi pracy w tym zespole, rozwijania się i rozkwitu.

27. Państwa członkowskie powinny prowadzić studia i badania geologiczne i ekologiczne różnych rodzajów dóbr dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, jak parki narodowe, rezerwy fauny i flory, schrony, strefy wczasów i inne podobne rezerwy w celu zrozumienia ich wartości naukowej, wyciągnięcia wniosków co do ich udostępnienia publiczności, kontrolowania ich użyteczności, uniknięcia szkód, jakie to dziedzictwo mogłoby ponieść i zapewnienia wystarczającej bazy dla fauny i flory.

28. Państwa członkowskie powinny śledzić bacznie rozwój komunikacji, środków przekazu słuchowego i wizualnego, automatyzacji, informacji i innych zbliżonych technik, jak również kierunków życia kulturalnego i spędzania wolnego czasu w celu postawienia do dyspozycji społeczeństwa najlepszych metod prowadzenia studiów i badań, zależnie od przeznaczenia każdej strefy i bez naruszenia jej zasobów naturalnych.

Środki administracyjne

29. Każde państwo członkowskie powinno możliwie jak najprędzej sporządzić inwentarz ochrony swego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego włączając do tego inwentarza takie dobra, które – chociaż nie mają szczególnej wartości – są nierozłączną częścią charakterystyczną środowiska, do którego należą.

30. Wyniki prac inwentaryzacyjnych dotyczących dziedzictwa kulturalnego i naturalnego powinny być uporządkowane w odpowiedni sposób i stale aktualizowane.

31. Aby zapewnić czynną integrację dziedzictwa kulturalnego i naturalnego na wszelkich szczeblach planowania przestrzennego, państwa członkowskie powinny przygotować mapy oraz możliwie pełną dokumentację zawierającą wykaz odnośnych dóbr kulturalnych i naturalnych.

32. Państwa członkowskie powinny zająć się przydzieleniem odpowiednich funkcji zespołom historycznym, które utraciły swoje pierwotne przeznaczenie.

33. Powinien zostać opracowany plan ochrony, konserwacji, waloryzacji i reanimacji zespołów historycznych i artystycznych. Powinien on określać granice obszarów chronionych, warunki użytkowania gruntów, wyszczególniać nieruchomości, które podlegają konserwacji i warunki ich konserwacji. Plan ten powinien stać się częścią ogólnej polityki urbanistycznej i zagospodarowania przestrzennego zainteresowanych stref.

34. Plany reanimacji powinny określać funkcje przeznaczone historycznym nieruchomościom i stosunki sektora reanimowanego do otaczającej go sieci urbanistycznej. W toku prowadzenia studiów nad reanimacją należy zasięgnąć opinii miejscowych społeczności i przedstawicieli ludności.

35. Wszelkie roboty mogące spowodować zmiany w nieruchomościach znajdujących się na obszarze sektora chronionego powinny być przedstawione do zatwierdzenia organom służby zagospodarowania przestrzennego dopiero po uzyskaniu pozytywnej opinii od organów służby odpowiedzialnej za ochronę dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

36. Przekształcenia wewnętrzne danych budynków, mające na celu wyposażenie zespołów w wygody niezbędne dla ich mieszkańców, są dopuszczalne tylko w takim stopniu, który nie zmieni charakterystycznych cech tych zespołów.

37. Państwa członkowskie powinny opracować na podstawie inwentaryzacji swego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego plany krótko- i długoterminowe mające na celu stworzenie systemu ochrony odpowiadającego potrzebom społeczeństwa.

38. Państwa członkowskie powinny powołać do życia służbę doradczą mającą za zadanie udzielenie wskazówek organizacjom pozarządowym i właścicielom nieruchomości w zakresie polityki konserwatorskiej państwa, zgodnej z gospodarczym wykorzystaniem gruntów.

39. Państwa członkowskie powinny opracować politykę i programy zmierzające do restauracji stref przyrody zniszczonych przez przemysł i inną działalność człowieka.

Środki prawne

40. Z uwagi na swoje znaczenie dziedzictwo kulturalne i naturalne powinno tak w swej całości, jak i poszczególnych elementach podlegać ochronie prawnej w dziedzinie ustawodawczej bądź administracyjnej.

41. Środki ochrony powinny być, jeśli zachodzi potrzeba, uzupełnione przez nowe dyspozycje, zmierzające do wzmocnienia konserwacji dziedzictwa kulturalnego i naturalnego i ułatwienia waloryzacji jego elementów. W tym celu należy nakazać poszanowanie przepisów ochronnych zarówno właścicielom prywatnym, jak i społecznościom publicznym będącym właścicielami części składowych dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

42. Gdy nieruchomość znajduje się wewnątrz lub na obrzeżu obszaru chronionego, nie może – bez zezwolenia organów służby specjalistycznej – być przedmiotem żadnej budowy, rozbiórki, oddrzewienia ani żadnej innej zmiany, która by mogła wpłynąć na jej wygląd.

43. Teksty ustawodawcze odnoszące się do lokalizacji przemysłu oraz do wielkich robót publicznych i prywatnych powinny brać pod uwagę obowiązującą legislację w zakresie konserwacji. Władze odpowiedzialne za ochronę dziedzictwa kulturalnego i naturalnego powinny wkroczyć, aby przyspieszyć wykonanie robót konserwatorskich, pomagając właścicielowi w drodze finansowej, zastępując go i wykonując te roboty z urzędu z możliwością rewindykacji części nakładów, które by się im w ostatecznym rozrachunku należały.

44. Nieruchomości lub miejsca krajobrazowe /sites naturels/ chronione mogą być wyłączone przez odpowiednie władze na rzecz użyteczności publicznej, stosownie do postanowień ustawodawstwa krajowego.

45. Państwa członkowskie powinny uregulować sprawy umieszczania na obszarach dziedzictwa kulturalnego i naturalnego plakatów, reklam świetlnych lub innych, ogłoszeń handlowych, obozowania, wznoszenia podpór, przewodów elektrycznych i telefonicznych, instalacji anten telewizyjnych, ruchu drogowego, parkowania pojazdów i taboru miejskiego, umocowywania tablic drogowych itd. oraz – ogólnie biorąc – wszelkiego wyposażenia i użytkowania dóbr wchodzących w skład tego dziedzictwa.

46. Skutki działań podjętych dla ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego powinny być z nimi związane, niezależnie od tego, w czyje ręce te elementy przechodzą. Ktokolwiek zbywa nieruchomość albo miejsce zabytkowe lub krajobrazowe chronione powinien powiadomić nabywcę o obowiązku ochrony.

47. Stosownie do dyspozycji ustrojowych i prawnych każdego państwa powinny być przewidziane sankcje karne lub administracyjne wobec każdego, kto by umyślnie niszczył, uszkadzał lub dewastował zabytek, zespół zabytkowy, miejsce poddane ochronie albo przedstawiające wartości architektoniczne, historyczne lub artystyczne. Sankcje te mogłyby być obostrzone przez konfiskatę narzędzi użytych do nielegalnych wykopów.

48. Sankcje karne lub administracyjne powinny ścigać sprawców wszelkich innych wykroczeń przeciwko ochronie bądź waloryzacji każdego chronionego dobra dziedzictwa kulturalnego lub naturalnego, sankcje te powinny również przewidywać przywrócenie tych dóbr do ich poprzedniego stanu, stosownie do norm naukowych i technicznych.

Środki finansowe

49. Władze centralne i lokalne powinny, w miarę możliwości, przewidywać w swych budżetach pewną część kredytów, w zależności od znaczenia dóbr chronionych należących do ich dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, celem zadośćuczynienia obowiązkom utrzymania, konserwacji i waloryzacji dóbr, które stanowią ich własność i udziału w finansowaniu robót przy dobrach należących do właścicieli publicznych i prywatnych.

50. Wydatki na ochronę i waloryzację dóbr dziedzictwa kulturalnego i naturalnego stanowiących własność osób prywatnych powinny w miarę możliwości obciążać ich właścicieli.

51. Ulgi podatkowe, subwencje i pożyczki na dogodnych warunkach mogłyby być udzielane właścicielom prywatnym przystępującym do pracy, mających na celu ochronę, konserwację,

waloryzację lub reanimację ich nieruchomości pod warunkiem, że prace te będą wykonywane zgodnie z ustalonymi w tej materii normami.

52. Odszkodowanie mogłoby być przeznaczone w razie potrzeby właścicielom miejsc kulturalnych i naturalnych podlegających ochronie za straty spowodowane robotami wykonywanymi dla wprowadzenia w życie programu ochrony.

53. Korzyści finansowe przyznawane właścicielom prywatnym powinny być ewentualnie uzależnione od wypełnienia pewnych obowiązków na rzecz interesu publicznego, jak dostęp do parków, ogrodów i miejsc zabytkowych, pełne lub częściowe udostępnienie zwiedzania terenów krajobrazowych, wewnątrz budynków i zespołów zabytkowych, fotografowanie widoków itp.

54. Specjalne kredyty powinny być przewidziane w budżetach społeczności publicznych na ochronę dziedzictwa kulturalnego i naturalnego zagrożonego przez wielkie roboty publiczne i prywatne.

55. Dla zwiększenia środków finansowych pozostających do ich dyspozycji państwa członkowskie mogłyby powołać jedną lub więcej kasę dla ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego – publiczną instytucję finansową mającą osobowość prawną i mogącą przyjmować dary od osób prywatnych, a zwłaszcza od przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych.

56. Ulgi podatkowe powinny być również przyznawane osobom prywatnym czyniącym dary lub zapisy na rzecz nabycia, odnowienia i utrzymania poszczególnych elementów dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

57. Państwa członkowskie mogą też stosować środki specjalne, np. pożyczki na odnowienie i restaurację, niezależnie od środków administracyjnych koniecznych dla zapobieżenia spekulacyjnej wyżki wartości terenów na omawianych obszarach.

58. Aby uniknąć ruchów ludności ze szkodą dla mieszkańców najbardziej upośledzonych, zamieszkałych w miejscowościach i zespołach reanimowanych, można by przewidzieć odszkodowanie wyrównawcze w stosunku do wyżki czynszów, aby pozwolić mieszkańcom reanimowanych nieruchomości na zachowanie swoich mieszkań. Takie czasowe odszkodowania, określone w zależności od dochodów zainteresowanych mieszkańców, pozwoliłyby tym ostatnim podolać podwyższonym ciężarom, związanym z wykonywanymi robotami.

59. Państwa członkowskie mogłyby ułatwić finansowanie robót wszelkiego rodzaju, wykonywanych na rzecz dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przez ustanowienie kasy pożyczkowej – organizacji korzystającej z pomocy instytucji publicznych i przedsiębiorstw kredytowych prywatnych, zobowiązanych do udzielania kredytu właścicielom przy niskiej stopie procentowej i długoletnich terminach spłaty.

VI. Działalność wychowawcza i kulturalna

60. Uniwersytety i uczelnie wszelkich szczebli powinny organizować stałe kursy, odczyty, staże naukowe itp. z dziedziny historii sztuki, architektury, ochrony środowiska i urbanistyki dla osób zajmujących się zawodowo wychowaniem.

61. Państwa członkowskie powinny podjąć akcję wychowawczą mającą na celu rozbudzenie umysłów społeczeństwa i rozwinięcie jego poszanowania dla dziedzictwa kulturalnego i naturalnego. Należy podjąć trwały wysiłek w celu informowania społeczeństwa co do rzeczywistego aspektu ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego i wdrażania temu społeczeństwu sprawiedliwej oceny i szacunku dla wartości, jakie to dziedzictwo przedstawia. W tym celu należy się posługiwać, jeśli zachodzi potrzeba, wszelkimi środkami masowego przekazu.

62. Nie pomniejszając wielkiej wartości gospodarczej i społecznej dziedzictwa kulturalnego i naturalnego należałoby podjąć kroki dla podkreślenia i wzmocnienia ogromnego znaczenia kulturalnego i wychowawczego tego dziedzictwa, co stanowi podstawowe uzasadnienie jego ochrony, konserwacji i waloryzacji.

63. Każde działanie na rzecz dóbr dziedzictwa kulturalnego i naturalnego powinno brać pod uwagę to znaczenie kulturalne i wychowawcze, które mają one jako świadectwo pewnego środowiska, pewnej architektury i urbanistyki na miarę i skalę człowieka.

64. Należałoby tworzyć dobrowolne zrzeszenia mające za zadanie zachęcenie władz krajowych i lokalnych do pełnego wykorzystania ich możliwości w zakresie ochrony, popierania ich i ewentualnie dostarczenia im funduszy. Zrzeszenia te mogłyby utrzymywać stosunki z miejscowymi stowarzyszeniami historycznymi, organizacjami zajmującymi się upiększaniem miasta lub okolicy, komitetami turystyki i inicjatywami lokalnej itp. Mogłyby one również organizować dla swych członków zwiedzanie i wycieczki z objaśnieniem znaczenia i dziejów dóbr kulturalnych i naturalnych.

65. Należałoby organizować ośrodki inicjatywy kulturalnej, muzea i wystawy obrazujące roboty podjęte przy przywróconych do życia dobrach kulturalnych i naturalnych.

VII. Współpraca międzynarodowa

66. Państwa członkowskie powinny współdziałać ze sobą w dziedzinie ochrony, konserwacji i waloryzacji dziedzictwa kulturalnego i naturalnego korzystając – jeśli zajdzie potrzeba – z pomocy organizacji międzynarodowych, międzyrządowych i pozarządowych. To współdziałanie – dwu- i wielostronne – powinno być należycie koordynowane i realizowane w następujących dziedzinach:

a/ wymiana informacji i wydawnictw naukowych i technicznych,

b/ organizowanie stażów naukowych i zespołów pracy nad określonymi tematami,

c/ przyznawanie stypendiów na studia i wyjazdy za granicę oraz wysyłanie personelu naukowego, technicznego i administracyjnego, jak również niezbędnych materiałów,

d/ przyznawanie ułatwień dla kształcących się naukowo i technicznie za granicą przez kierowanie młodych naukowców i techników do pracowni architektonicznych i archeologicznych, jak również do miejsc i stref naturalnych /sites naturels/, którym należy zapewnić konserwację,

e/ koordynowanie w zespole państw członkowskich wielkich projektów robót konserwatorskich, wykopów archeologicznych, restauracji i reanimacji, w celu rozpowszechniania nabytych doświadczeń.